

2. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры : Записки педагога / Г.Г. Нейгауз ; послесл. Я.И. Мильштейн . 4-е изд . М. : Музыка, 1982 . 300 с.
3. Раппопорт С. О вариантной множественности исполнительства. *Музыкальное исполнительство*. М. 1972. Вып. 7. С. 3–46.
4. Шульпяков О. О психофизическом единстве исполнительского искусства *Вопросы теории и эстетики музыки*. Вып 12. Л., 1973. С. 12-15.

Осадча К., викладач,
Кременчуцька дитяча художня школа
імені О. Д. Литовченка
(м. Кременчук)

МАЛЮВАННЯ ПАЛЬЦЯМИ В ПЕТРИКІВСЬКОМУ РОЗПИСІ

Аналіз змісту шкільних програм і підручників, вивчення науково-педагогічних, методичних та публіцистичних джерел, а також власний досвід педагогічної практики у школі доводять, що основною, центральною лінією у створенні національно орієнтованої системи підготовки учнів повинно стати залучення їх до занять народними ремеслами та декоративно-ужитковим мистецтвом. Про їх могутній психолого-педагогічний і виховний потенціал, традиційно-просвітницьку й культурологічну суть йдеться у дослідженнях М. Євтуха, Л. Калуської, Л. Оршанського, М. Стельмаховича, Є. Сивавко, Б. Тимківа та інші. Традиції декоративно-ужиткового мистецтва допомагають відновлювати історично-духовну пам'ять і зосереджують увагу учнів на глибинах естетичної та педагогічної свідомості всього українського етносу.

Але саме аспекту педагогічного впливу засобів декоративно-ужиткового мистецтва на становлення особистості школяра в дослідженнях не надано потрібної уваги. Недостатня увага приділяється феномену традиційності декоративно-ужиткового мистецтва, що акумулює в собі віковичний ментальний досвід народу. Потребує вивчення ефективності змісту і педагогічних засобів викладання декоративно-ужиткового мистецтва, теоретичне і методичне забезпечення цього процесу. На всіх цих рівнях відбувається виховання підростаючих поколінь на високих зразках традиційного декоративно-ужиткового мистецтва. Це потребує вдосконалення професійних знань та умінь вчителя в галузі цього виду народного мистецтва, а також удосконалення вміння керувати процесом естетичного виховання учнів засобами декоративно-ужиткового мистецтва.

Відродження петриківського розпису під час занять з школярами має бути традиційним, адже до відродження народних традицій спрямовують пріоритетні напрями реформування виховного та навчального процесу в сучасній школі. Завданням вчителя є поєднання освіти з національним підґрунтям, історією та народними традиціями, збереження та збагачення культури українського народу, прищеплення шанобливого ставлення до звичаїв та традицій, що є невід'ємною частиною нашого минулого. Традиції декоративно-ужиткового мистецтва допомагають відновлювати історично-духовну пам'ять і зосереджують увагу учнів на глибинах естетичної та педагогічної свідомості всього українського етносу.

Індивідуальність у мистецтві взагалі явище задоволене важливе, а в декоративному мистецтві - особливо.

Як відомо, наші прославлені майстри декоративного розпису працювали, застосовуючи власні методи і техніку. Головним у мистецтві, як і в будь-якому іншому ремеслі, є цілеспрямоване багаторазове повторення вправ, що стануть основою творчості. До практичних методів навчання належать: вправи, практичні та графічні роботи. Чимало педагогів, учених, методистів, художників і мистецтвознавців вивчали й аналізували український, народний розпис, їхні рекомендації зводяться, як правило, до двох варіантів. Один з них - це вільна імпровізація, виконання розпису відразу фарбами, а іншої - виконання підготовчого малюнка і цілого ряду підготовчих вправ. Головна ознака образної мови петриківського розпису – це прийоми виконання його елементів і способи поєднання кольорів. Народні майстри виконували розпис саморобними пензлями з котячої шерсті, пальцями, фарбами, розведеними на жовтку курячого яйця (здебільшого яєчною темперою), що давало змогу накладати мазок будь-якої сили натиску і змінювати цю силу натиску. Вивчаючи петриківський народний декоративний живопис, його давні традиції, учні повинні глибше оволодіти і деякими прийомами, які слід використовувати в роботі

До цих прийомів належить, наприклад, нанесення на папір плям пальцем. Умочивши кінчик пальця у фарбу, доторкаються ним до паперу. На ньому залишається кругленька пляма, трохи світліша в центрі з немовби темнішим контуром довкола. Поклавши в певному порядку подібні плями, можна зобразити гроно винограду, горобини, калини, смородини. Головний інструмент в петриківському розписі – це руки митця. Але взагалі потрібно мати хоч одну «кошачку» (пензлик із котячої шерсті), бо без неї незручно з'єднувати елементи та робити пітушинки. Але вже за наявності кошачки та рук можна створювати шедеври. **Весь петриківський розпис** можна виконати тільки пальцем, а потім просто звести кошачкою, і буде гарна завершена композиція. Тобто пальцем можна виконати будь-який елемент – чи то одиночна ягідка, чи квітова композиція. Але, звісно ж, ні з чим не можна порівняти петриківську калинку, виконану пальцем. У справжній калинці має бути видно відбиток пальця майстра, що її робив. Розводити фарби можна звичайним клесом ПВА – він додається до фарби замість яєчного жовтка у співвідношенні 60/40 фарби до клею. Клей робить фарбу більш стійкою до вицвітання, та й взагалі, коли у фарбі є клей, з нею зручніше працювати.

ВПРАВА 1.

Тренування мазка пальцем, та виконання основних елементів пальцем.

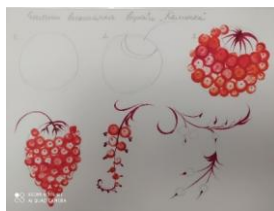
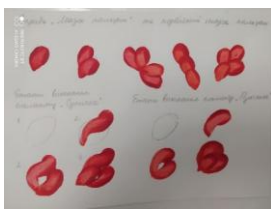
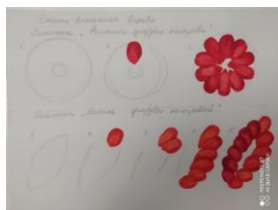
Елементи:

- калинка (одно – двокольорова)
- квітка – ромашка
- лист
- пуп'янок та сунічка

Об'єм виконаних вправ:

приблизно три-чотири заповнених елементами аркуша А4.

Принцип виконання вправ :

Поради вчителя:

Будь ласка, перед виконанням елементів напружуйте мазок.

Пропоную спробувати двокольоровий відбиток та мазок.

Взагалі, пропоную вам експериментувати).

ВІПРАВА 2.

Об'єднання елементів «петушиками»

– *Ця вправа необов'язкова, пропоную її виконувати, якщо ви занудьгували відпрацьовувати просто елементи.*

Спробуйте попрацювати також пензлем для зведення елементів в композиції, чи для обробки окремих елементів. Замість “кошачки”, використовуйте, поки що, пензлик №0.

Приблизний результат:

Малювання пальчиками можна запропонувати навіть однорічній дитині, тільки важливо при цьому стежити, щоб малюк не захотів спробувати пальчики на смак. Розвиток дрібної моторики руки, концентрації уваги, координації рухів під зоровим контролем, підготовка до майбутнього письма, згуртування відносин в системі «Дитина-Дорослий» - результат захоплюючого процесу малювання дитини з учителем. Але користь від малювання не дорівнює все-таки сумі важливих компонентів, з яких малювання складається. Практично користь виявляється непропорційно більше. Тут задіяна дрібна моторика, і впливають яскраві кольори, і активність. Оскільки, петриківський розпис - це давня галузь українського мистецтва, сповнена яскравих барв та неповторних композицій створених руками талановитих майстрів, то важливим є те, що ще в початкових класах учні лише засвоюють основні прийоми та розвивають навички виконання декоративного розпису, а й виховують в собі любов та повагу до народної культури. Тому ця тема є актуальною для вчителів. Проаналізувавши різновиди технік, ми значно розширимо свій кругозір. На основі розглянутого можна прийти до нових стилів виконання.

Список використаних джерел

1. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.С. Декоративно прикладне мистецтво. Л.: Світ, 1992. 271 с.
2. Вакуленко Т. У родинному інтер'єрі. *Народне мистецтво*. 2002. №3-4. С. 10-13.
3. Декоративно-ужиткове мистецтво. Словник. Львів, Афіша. 2000. С. 112-114.
4. Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис: Навчальний посібник. К.: Знання-Прес, 2006. 228с.
5. Кравченко Я. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Українське декоративно-прикладне мистецтво». Українське народне малювання. Львів, 1991. Випуск № 6.
6. Любарська Л.М. Образотворче мистецтво. Підручник для 2 класу. К.: Форум, 2003. 127с.
7. Любарська Л.М. Образотворче мистецтво. Підручник для 4 класу. К.: Форум, 2004. 160с.
8. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. К.: 2007. С. 267-299.
9. Педагогіка в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник. К.: Знання, 2006. 252с.
10. Приймаченко М.: Альбом. К.: Мистецтво, 1989. 132 с.
11. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. К.: «Початкова школа». 2007. 432с.
12. Смолій Ю. Петриківський цвіт на Володимирській гірці. *Народне мистецтво*. 2001. №3-4. С. 16-19

Пакконен В., викладач,
Комунальний початковий спеціалізований
мистецький навчальний заклад
«Зіньківська мистецька школа
імені П. К. Батюка»
(м. Зіньків)

ЕКСКУРС В ІСТОРІЮ ЗОБРАЖЕННЯ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У КАРТИНАХ ХУДОЖНИКІВ РІЗНИХ ЕПОХ

Гарна картина, як і хороша музика, викликає в нас емоції, якими художники наповнювали свої картини. Їх співучість, лінії і фарби створюють певний «музичний» ритм. Полотно самі по собі, звичайно, не видають звуків, навіть, якщо на них зображені музиканти. Це досягається особливими виразними засобами, властивими живопису. Зміст зображення дає можливість краще зрозуміти задум художника, отримати більш яскраве уявлення про епоху, в яку воно було створено.

Музичні інструменти цікавили багатьох художників і часто ставали головними героями картин. Зображення музичних атрибутів і сцен музикування займає значне місце в живописі світової художньої культури.

Перші зображення музикантів знаходимо в Єгипті, де на стінах храмів відображені музичні ансамблі – чоловіки та жінки, які грають на кіфарі, лютні, авлосі. Деякі музичні